DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

SUSTAINABILITY APPROACHES IN HEALTH TOURISM: GREEN HOSPITALS AND ETHICAL PRACTICES

Ebru SÖNMEZ KARAPINAR[6]

Şükran KARACA[7]

ABSTRACT

This study aims to examine sustainability, green hospital practices, and ethical responsibilities in the health tourism sector. The rapidly growing global nature of health tourism requires the integration of environmental impact reduction and ethical management principles. The study emphasizes the critical roles of green hospitals in promoting environmental sustainability and enhancing energy efficiency. However, it highlights that these practices are not widely adopted due to high costs and operational challenges. Additionally, it is argued that sustainable health tourism practices should not only focus on environmental aspects but also incorporate social and ethical responsibilities. The findings of the study suggest that integrating green hospital criteria into national health policies, including environmentally friendly practices in accreditation systems, and raising awareness of sustainability are essential steps forward. In conclusion, the understanding of sustainable health tourism emerges as a critical component in building a livable world for both current and future societies.

Keywords: Health tourism, Sustainability, Green hospitals, Ethical practices, Social responsibility.

SAĞLIK TURİZMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMLARI: YEŞİL HASTANELER VE ETİK UYGULAMALAR

ÖZ

Bu çalışma, sağlık turizmi sektöründe sürdürülebilirlik, yeşil hastane uygulamaları ve etik sorumlulukları incelemeyi amaçlamaktadır. Sağlık turizminin küresel ölçekte hızla büyüyen yapısı, çevresel etkilerin azaltılması ve etik yönetim ilkelerinin entegrasyonunu gerektirmektedir. Çalışmada, yeşil hastanelerin çevresel sürdürülebilirlik sağlama ve enerji verimliliği artırma gibi kritik işlevleri üzerinde durulmuştur. Ancak bu uygulamaların, yüksek maliyetler ve operasyonel zorluklar nedeniyle yeterince yaygınlaşmadığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, sürdürülebilir sağlık turizmi uygulamalarının yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve etik sorumlulukları da içermesi gerektiği

[6] Kayseri Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi, Kayseri, Türkiye.
ORCID: 0000-0001-5266-645, ebrusonmez@kayseri.edu.tr

[7] Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Sivas, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-0268-1810, skaraca@cumhuriyet.edu.tr

savunulmaktadır. Çalışmanın bulguları, yeşil hastane kriterlerinin ulusal sağlık politikalarına entegre edilmesi, çevre dostu uygulamaların akreditasyon sistemlerine dahil edilmesi ve sürdürülebilirlik bilincinin artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, sürdürülebilir sağlık turizmi anlayışı hem mevcut hem de gelecekteki toplumlar için yaşanabilir bir dünya inşa etmek adına kritik bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık turizmi, Sürdürülebilirlik, Yeşil hastaneler, Etik uygulamalar, Sosyal sorumluluk

1. Giriş

Sağlık turizmi, küreselleşme, yaşlanan nüfus ve sağlık hizmetlerine yönelik artan talep doğrultusunda son yıllarda önemli bir büyüme kaydetmiştir. Elektif cerrahilerden diş tedavilerine, estetik operasyonlardan tamamlayıcı terapilere kadar geniş bir hizmet yelpazesi sunan bu sektör, hem ekonomik kalkınma açısından fırsatlar yaratmakta hem de çevresel ve etik sorumlulukları beraberinde getirmektedir (Connell, 2013; Crooks, 2011; Lunt vd., 2016). Ancak bu hızlı büyüme, yalnızca kapasite artışıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda altyapı, kaynak kullanımı ve sağlık hizmeti kalitesinin sürdürülebilirliği gibi çok katmanlı sorunları da gündeme getirmektedir (Hall, 2011).

Sürdürülebilirlik, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED, 1987) tarafından Brundtland Raporu'nda "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde sağlık sektörü, yalnızca hizmet sunan bir alan değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Özellikle hastaneler gibi sağlık altyapılarının hem yüksek kalitede hizmet sunması hem de çevresel kaynakları koruyacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir (Darwazeh vd., 2021).

Bu noktada "yeşil hastaneler" kavramı öne çıkmaktadır. Yeşil hastaneler; enerji ve su tasarrufu sağlayan teknolojilerin kullanımı, atık yönetimi, yenilenebilir enerji kaynaklarının entegrasyonu ve çevre dostu yapı malzemeleri gibi uygulamalar aracılığıyla çevresel etkileri azaltmayı hedeflemektedir (Alkaabi & Aljaradin, 2022; Tarkar, 2022). Bu uygulamalar, sadece ekolojik fayda sağlamakla kalmamakta aynı zamanda hizmet kalitesini artırarak kurumların ekonomik sürdürülebilirliğine de katkı sunmaktadır (Borges de Oliveira & de Oliveira, 2022).

Ancak sürdürülebilir sağlık turizmi yalnızca çevresel önlemlerle sınırlı değildir. Etik uygulamalar da bu dönüşümün ayrılmaz bir parçasıdır. Etik ilkeler; hasta haklarının korunması, adil fiyatlandırma, şeffaf bilgilendirme ve mahremiyetin sağlanması gibi temel unsurları kapsar. Sağlık turizmi işletmelerinin bu etik standartlara uyumu, yalnızca yasal yükümlülükler açısından değil, aynı zamanda toplumsal güvenin inşası ve uluslararası rekabet avantajı açısından da önemlidir (Pratt, 2022; Chen-Xu, 2022). Etik ve çevresel duyarlılıkların birlikte ele alınması, sürdürülebilir sağlık turizmi modelinin temelini oluşturmaktadır (Szromek vd., 2023).

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

Sahadaki güncel literatür, sürdürülebilirlik uygulamalarının hâlâ parçalı biçimde yürütüldüğünü ve entegre politikaların yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Rahat vd., 2024; Soares vd., 2023). Bu durum, sağlık turizminin uzun vadeli başarısı için sürdürülebilirlik, etik ilkeler ve yeşil altyapı yaklaşımlarının bütüncül biçimde ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sağlık turizmi bağlamında sürdürülebilir yaklaşımlar, yeşil hastane uygulamaları ve etik ilkelerin bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Bu kapsamda çalışma, sürdürülebilir sağlık turizmi yaklaşımlarını değerlendirmeyi; yeşil hastane uygulamalarının çevresel ve etik boyutlarını irdelemeyi ve yönetimsel gelişmelere katkı sunabilecek stratejik öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmada literatür taraması yapilarak ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda, sağlık turizmi işletmelerinde sürdürülebilirlik politikalarının genellikle gönüllülük esasına dayalı olduğu, ancak zorunlu düzenlemelerin eksik kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, yeşil hastane uygulamalarının benimsenme düzeyinin ülkelere göre farklılık gösterdiği ve bunun büyük ölçüde ekonomik kaynak, mevzuat ve farkındalık düzeyine bağlı olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın bulguları, sağlık turizmi sektöründe sürdürülebilirlik ve etik uygulamaların yaygınlaştırılabilmesi için uluslararası standartların geliştirilmesi, teşvik mekanizmalarının uygulanması ve sağlık çalışanlarının çevre bilincinin artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle karbon ayak izinin azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve atık yönetiminin etkinleştirilmesi konularında politika yapıcıların ve sektör paydaşlarının ortak hareket etmesi önem arz etmektedir (WCED, 1987).

2. Kavramsal Çerçeve

Sağlık turizmi, koruyucu sağlık hizmetlerinden tedaviye, wellness uygulamalarından rehabilitasyona kadar geniş bir yelpazede hizmet sunan çok boyutlu bir sektördür (Connell, 2013). Bu alanın hızlı gelişimi; daha düşük maliyetler, kısa bekleme süreleri, yüksek teknolojiye erişim ve tatil imkânlarıyla birleşen tedavi olanakları sayesinde ivme kazanmıştır (Han & Hyun, 2015). Ancak bu büyüme, yalnızca ekonomik fırsatları değil; çevresel sürdürülebilirlik, etik yönetim ve sosyal sorumluluk gibi kritik sorunları da beraberinde getirmiştir.

Günümüzde sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması ve kentleşmenin artmasıyla birlikte özellikle tıbbi atıklar, enerji kullanımı ve karbon salınımı gibi çevresel problemler sağlık sektörü için öncelikli gündem maddeleri haline gelmiştir (Choi, 2022). Küresel ısınma, su kaynaklarının tükenmesi ve artan atık miktarı gibi krizler, sağlık kuruluşlarını daha sürdürülebilir hizmet modelleri geliştirmeye zorlamaktadır. Bu noktada, yeşil hastaneler kavramı sürdürülebilir sağlık turizmi bağlamında ön plana çıkmaktadır.

Yeşil hastaneler, çevre dostu mimari tasarımlar, enerji ve su tasarrufu sağlayan teknolojiler, atıkların etkin yönetimi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve yerel gıda tedarik zincirlerinin entegrasyonu gibi uygulamalarla hem çevresel etkilerin azaltılmasını hem de hasta konforunun

artırılmasını hedeflemektedir (Garg, 2024; Whitmee, 2024). Bu tür uygulamalar, sadece çevresel fayda sağlamakla kalmayıp; hasta memnuniyetini artırmakta, kurumsal itibar kazandırmakta ve sağlık kuruluşlarına rekabet avantajı sunmaktadır (Schwab vd., 2025).

Özellikle enerji verimliliği, akıllı bina sistemleri, pasif soğutma çözümleri, ısı yalıtımı ve dijitalleşme gibi teknolojik yatırımlar, hastanelerin karbon ayak izini azaltmasına katkıda bulunmaktadır (Brambilla, 2022). Öte yandan, gıda güvenliği ve yerel gıda üretiminin desteklenmesi de hem sürdürülebilirliğe hem de halk sağlığına hizmet etmektedir (Schwab vd., 2025).

Atık yönetimi, yeşil hastanelerin temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Biyolojik olarak parçalanabilir ve geri dönüştürülebilir atıkların kaynağında ayrıştırılması, yalnızca çevre sağlığı için değil; aynı zamanda hastane çalışanlarının güvenliği için de kritik bir öneme sahiptir (Garg, 2024). Tüm bu çevresel uygulamalar, aynı zamanda etik sorumluluklarla da doğrudan ilişkilidir. Zira çevresel etkilerin azaltılması, sadece kurumsal bir tercih değil; aynı zamanda halk sağlığını ve gelecek kuşakların yaşam hakkını koruma açısından etik bir zorunluluktur (Hoque vd., 2016; Darwazeh vd., 2021).

Sağlık turizmi bağlamında etik uygulamalar, hasta haklarının korunması, şeffaf bilgilendirme, adil fiyatlandırma ve mahremiyetin gözetilmesi gibi ilkelerle tanımlanmaktadır. Etik ilkelere bağlılık hem hasta güvenini artırmakta hem de işletmelerin yasal ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamaktadır (Darwazeh vd., 2021).

Tüm bu unsurlar değerlendirildiğinde, sürdürülebilirlik, yeşil hastaneler ve etik uygulamalar arasındaki bütünleşik yaklaşım, yalnızca çevresel ve sosyal fayda yaratmakla kalmaz; aynı zamanda sağlık turizminin uzun vadeli başarısını da güvence altına alır. Bu kavramsal çerçeve, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde stratejik önerilerle desteklenerek daha somut bir yön çizilmesini sağlayacaktır.

Sağlık turizminin hızla büyüyen yapısı, sadece ekonomik potansiyeli ile değil, aynı zamanda sosyal ve çevresel etkileriyle de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik, sağlık turizmi alanında çok boyutlu bir zorunluluk olarak değerlendirilmektedir. Literatürde, sürdürülebilir sağlık turizmine ilişkin yaklaşımlar genel olarak çevresel etkilerin azaltılması, kaynakların verimli kullanımı, sosyal sorumluluk ve etik ilkeler temelinde şekillenmektedir (Tsekouropoulos vd., 2024; Szromek vd., 2023).

2.1. Sürdürülebilirlik Yaklaşımları ve Sağlık Turizmi

Tsekouropoulos vd. (2024), sağlık turizminin sürdürülebilir gelişimini sağlamak için entegre yönetim modelleri ve uzun vadeli planlamaların gerekliliğine dikkat çekmektedir. Sağlık hizmetlerinin yalnızca bir tüketim nesnesi olarak görülmesinin, doğal kaynaklar ve sosyal yapılar üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, Szromek vd. (2023) sürdürülebilir sağlık turizminin başarısı için hem kamu hem de özel sektör aktörlerinin çevresel sorumluluk ve etik standartlar doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmalar, sürdürülebilirliğin yalnızca

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

çevreye duyarlı binalar veya teknolojilerle değil, aynı zamanda sistem düzeyinde yönetişimle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Literatürde de benzer şekilde sağlık turizminin sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkili olduğu ve bu bağlamda yerel toplulukların, çevresel kaynakların ve sosyal dengelerin korunmasının kritik öneme sahip olduğu ifade edilmektedir (Illario vd., 2019). Etik ve sürdürülebilir sağlık turizminin geliştirilmesi, yalnızca ekonomik getiriyi artırmakla kalmamakta, aynı zamanda hizmet sunumunda toplumsal adalet ve şeffaflığın tesis edilmesini de zorunlu kılmaktadır (Jackson & Barber, 2015). Ayrıca, sürdürülebilir turizm çalışmalarında insan sağlığının çevresel sürdürülebilirlikle bütünleşik bir şekilde ele alınması gerektiği, sağlık turizmi bağlamında çevre dostu destinasyonların ve uygulamaların geliştirilmesinin uzun vadeli toplumsal faydalar sağlayacağı vurgulanmaktadır (Derrien vd., 2019).

Öte yandan, sağlık turizmi yalnızca şehir merkezleri veya medikal tesislerle sınırlı olmayıp, doğa temelli uygulamalarla da sürdürülebilirlik boyutunu güçlendirmektedir. Bu bağlamda, orman temelli sağlık turizmi girişimlerinin, sürdürülebilir turizm ürünlerinin geliştirilmesinde hem çevresel hem de toplumsal fayda sağlayabilecek bir model oluşturduğu belirtilmektedir (Bachinger & Rau, 2019). Dolayısıyla, sürdürülebilir sağlık turizmi yaklaşımı; çevre dostu altyapı, etik yönetişim, toplumsal katılım ve doğa temelli alternatiflerin bütüncül biçimde değerlendirilmesi ile mümkün olabilmektedir.

2.2. Yeşil Hastanelerde Uygulamalar, Standartlar ve Zorluklar

Sürdürülebilir sağlık sistemlerinin en görünür örneklerinden biri olan yeşil hastane uygulamaları, sağlık tesislerinde çevresel etkilerin azaltılması amacıyla geliştirilen bütüncül yaklaşımları içermektedir. Borges de Oliveira (2022), yeşil hastanelerin mimari planlama, enerji yönetimi, su kullanımı ve atık azaltımı gibi alanlarda uygulanan sürdürülebilirlik standartlarını detaylandırırken; Tarkar (2022), bu sistemlerin hasta konforunu artırırken aynı zamanda işletme maliyetlerini düşürme potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Chías ve Abad (2017) ise yeşil hastanelerde kullanılan pasif tasarım stratejilerinin, özellikle sıcak iklimlerde enerji verimliliği açısından kritik rol oynadığını belirtmiştir.

Ancak bu dönüşüm her zaman sorunsuz ilerlememektedir. ElSafty (2025), gelişmekte olan ülkelerde yeşil hastane yatırımlarının karşılaştığı finansal ve yönetsel engelleri tartışarak, sürdürülebilirliğin yerel bağlamlara göre uyarlanması gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle uluslararası sağlık turistlerini hedefleyen hastanelerde, çevresel sertifikasyon süreçleri ve yeşil standartlara uyum, rekabet avantajı sağlayan bir unsur olarak da değerlendirilmektedir.

2.3. Etik Perspektiften Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel bir mesele olmadığı, aynı zamanda etik bir yükümlülük olduğu yönündeki görüşler literatürde giderek daha fazla yer bulmaktadır. Pratt (2022), sağlık kuruluşlarının çevresel sorumluluklarını yerine getirmemelerinin sadece bir operasyonel eksiklik değil, aynı zamanda

halk sağlığına zarar veren etik bir ihmal olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşım, sağlık hizmeti sunumunun ekolojik ve sosyal etkilerini dikkate almadan yürütülmesinin, sağlık sisteminin temel amaçlarıyla çeliştiğini ileri sürmektedir. Benzer şekilde, Chen-Xu (2022) sürdürülebilirlik uygulamalarının insan hakları, eşitlik ve nesiller arası adalet ilkeleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Özellikle sağlık turizminde etik uygulamalar; hasta mahremiyetinin korunması, çevresel etkilerin azaltılması, adil hizmet sunumu ve şeffaf iletişim gibi çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Etik bir perspektiften bakıldığında, sürdürülebilirlik artık bir tercih değil hem kurumsal hesap verebilirlik hem de toplumsal güven açısından zorunluluk haline gelmiştir.

2.4. Geleceğe Yönelik Çıkarımlar ve Araştırma Boşlukları

Sağlık turizmi, yeşil hastane uygulamaları ve etik sürdürülebilirlik konularında yapılan araştırmalar giderek artmakta, ancak mevcut literatür hâlâ belirli boşluklar barındırmaktadır. Özellikle disiplinler arası çalışmaların yetersizliği, veri temelli değerlendirme araçlarının eksikliği ve sürdürülebilirlik uygulamalarının etkisinin somut olarak ölçülmesine yönelik metodolojik sınırlılıklar dikkat çekmektedir (Rahat vd., 2024).

Rahat vd. (2024), sağlık sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarına ilişkin gerçekleştirdikleri sistematik derlemede, araştırmaların büyük bir bölümünün teorik düzeyde kaldığını; uygulamaya dair örneklerin ise çoğunlukla gelişmiş ülkelerdeki büyük ölçekli hastanelerle sınırlı olduğunu belirtmektedir. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki küçük ve orta ölçekli sağlık kuruluşlarının sürdürülebilirlik kapasitelerinin değerlendirilmesi açısından önemli bir araştırma boşluğuna işaret etmektedir.

Benzer şekilde Soares vd. (2023), sürdürülebilir sağlık uygulamalarında hasta memnuniyeti, erişilebilirlik ve hizmet kalitesi gibi insani faktörlerin hâlâ yeterince ele alınmadığını vurgulamaktadır. Sürdürülebilirliğin çevresel yönlerine odaklanan çalışmalar yoğunlukta olsa da sosyal sürdürülebilirlik bileşenlerinin (örneğin toplumsal eşitlik, hizmet adaleti ve kültürel duyarlılık) yeterince analiz edilmemesi, alanın daha bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecek araştırmalarda aşağıdaki alanlara odaklanılması önerilmektedir:

- Çok ölçekli vaka analizleri yoluyla sürdürülebilirlik uygulamalarının bağlamsal etkilerinin değerlendirilmesi,
- Sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri ile çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik arasındaki ilişkilerin modellenmesi,
- Politika ve yönetişim düzeyindeki etkilerin disiplinler arası yaklaşımla incelenmesi,
- Yeşil hastane uygulamalarının hasta deneyimi ve etik sorumluluk boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi.

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

Bu kapsamda, sürdürülebilirlik kavramının yalnızca çevreye duyarlı fiziki altyapılarla değil, aynı zamanda etik karar alma süreçleri, hizmet sunum biçimleri ve sosyal etki analizleriyle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Bu bütünsel yaklaşım hem akademik bilgi üretimi açısından hem de sağlık politikalarının yeniden yapılandırılması bağlamında kritik bir ihtiyaçtır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda çevresel bozulma ve iklim değişikliği, sağlık sektörünün yapısal dönüşümünü zorunlu kılmıştır. Sağlık sektörünün, özellikle hastanelerin, yüksek enerji, su ve kaynak tüketimi nedeniyle çevresel etkisi en yüksek kurumlar arasında yer aldığı bilinmektedir. Bu durum, yalnızca çevre sağlığını değil, aynı zamanda toplumsal refahı da olumsuz yönde etkilemektedir. Hastaneler ve sağlık turizmi hizmetleri, daha sürdürülebilir ve etik bir sistem inşa edilmesi için kritik bir rol üstlenmektedir.

Yeşil hastaneler, sağlık sektörü için sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu hastaneler, çevre dostu tasarımlar, enerji verimliliği sağlayan sistemler ve atık yönetimi gibi uygulamalarla çevresel etkilerin azaltılmasını hedeflemektedir. Yeşil hastane uygulamaları, çevresel etkilerin azaltılması adına önemli bir adım olmasına rağmen, çoğu zaman yüksek maliyetli, düşük getirili ve operasyonel risk taşıyan yatırımlar olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, yeşil hastane uygulamaları, geniş çapta yaygınlaşamamaktadır. Ancak, bu yatırımların sadece maliyet unsuru olarak değil, uzun vadeli rekabet avantajı, hasta güvenliği ve etik sorumluluk açısından değerlendirilmesi gerekmektedir (Borges de Oliveira & de Oliveira, 2022; Garg, 2024; Tarkar, 2022; Whitmee, 2024). Yeşil hastane kriterlerinin, ulusal sağlık politikalarına entegre edilmesi ve çevre dostu uygulamaların akreditasyon sistemine dahil edilmesi, sürdürülebilir sağlık turizminin temellerini güçlendirecektir.

Sağlık turizminin sadece ekonomik bir kalkınma aracı değil, aynı zamanda etik sorumlulukları da barındıran bir alan olduğu vurgulanmaktadır. Etik yönetim, hasta hakları, şeffaflık, adil fiyatlandırma ve çevresel sorumluluk gibi temeller üzerine inşa edilmelidir (Chen-Xu, 2022; Pratt, 2022). Sürdürülebilirlik, çevresel unsurların yanı sıra sosyal ve etik boyutlarıyla da bütünleşik bir yaklaşım gerektirir. Diğer taraftan sağlık turizminin geleceği, devlet politikalarının ve kamu-özel sektör işbirliklerinin etkinliğine bağlıdır. Sağlık politikalarının sürdürülebilirlik temelli stratejilerle güçlendirilmesi, bu dönüşüm sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Çevre dostu uygulamaların teşvik edilmesi, maliyet engellerinin aşılması ve toplumda sürdürülebilirlik bilincinin artırılması, uzun vadeli başarının anahtarlarıdır (Rahat vd., 2024). Bu bağlamda öneriler aşağıda sunulmuştur:

-*Yeşil Hastane Kriterlerinin Entegrasyonu:* Yeşil hastane kriterlerinin ulusal sağlık politikalarına ve akreditasyon sistemlerine entegre edilmesi, sağlık sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak adına kritik öneme sahiptir. Sağlık kuruluşları, çevresel sorumlulukları işletme stratejilerinin merkezine almalı ve bu konuda devlet teşvikleri ile desteklenmelidir. Yeşil hastane kriterlerinin ulusal sağlık politikalarına ve akreditasyon sistemlerine entegre edilmesi, sağlık sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak adına kritik öneme sahiptir. Borges de Oliveira ve de Oliveira (2022), hastanelerin çevresel

sorumlulukları operasyonel stratejilerin merkezine almasının uzun vadeli ekonomik ve sosyal faydalar sağlayacağını belirtmektedir. Bu noktada, sağlık kuruluşlarının yalnızca hizmet kalitesine değil, aynı zamanda çevre yönetimine ilişkin performanslarına göre de değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Tarkar, 2022).

-*Finansal Teşvikler ve Kamu-Özel Sektör İşbirlikleri:* Yeşil hastane uygulamalarının yaygınlaşması için kamu-özel sektör işbirliklerinin güçlendirilmesi ve finansal teşviklerin sağlanması gerekmektedir. Bu, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki sağlık kuruluşlarının çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştıracaktır. Nitekim Darwazeh vd., (2021), özellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir sağlık yatırımlarının yüksek maliyet algısı nedeniyle yavaş ilerlediğini, bu engelin kamu desteği ve özel sektör yatırımlarıyla aşılabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, Rahat, Sahni ve Nasim (2024) de sürdürülebilirlik uygulamalarının yaygınlaştırılmasında finansal mekanizmaların kilit rol oynadığını vurgulamaktadır.

-*Eğitim ve Farkındalık:* Sağlık çalışanlarının ve yöneticilerinin sürdürülebilirlik konularında eğitilmesi hem operasyonel verimlilik hem de etik sorumluluk açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, sağlık turizmi tüketicilerine yönelik çevresel farkındalık artırılmalı ve toplumsal bilincin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda Pratt (2022), etik temelli sürdürülebilirlik anlayışının yalnızca politik düzenlemelerle değil, aynı zamanda sağlık çalışanlarının bireysel farkındalığıyla güçlenebileceğini ileri sürmektedir. Benzer şekilde, Chen-Xu (2022), çevresel sorumluluk bilincinin sağlık hizmetlerinde kurumsal kültürün ayrılmaz bir parçası haline gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, sağlık turizmi tüketicilerinin bilinçlendirilmesi de toplumsal sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir (Szromek vd., 2023).

-*Dijitalleşme ve Teknolojik Yenilikler:* Yenilikçi dijital sağlık çözümleri ve yeşil teknolojiler, sürdürülebilir sağlık turizmini güçlendirebilir. Akıllı hastane sistemleri, enerji yönetimi teknolojileri ve sürdürülebilir altyapılar, çevresel etkileri azaltmaya yönelik önemli araçlar sunmaktadır. Schwab vd. (2025), dijitalleşmenin sağlık kuruluşlarında enerji verimliliğini artırdığını, kaynak optimizasyonunu sağladığını ve karbon ayak izini azalttığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, akıllı hastane sistemlerinin uygulanmasıyla hem operasyonel maliyetler düşmekte hem de çevresel etki minimize edilmektedir (Whitmee, 2024). Bu tür teknolojik yenilikler, sağlık turizmi destinasyonlarının rekabet avantajını artırabilecek stratejik araçlar sunmaktadır (Soares vd., 2023).

-*Sosyal Sürdürülebilirlik Unsurları:* Sadece çevresel sürdürülebilirlik değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk, eşitlik ve toplumsal fayda ön planda tutulmalıdır. Sağlık turizmi işletmeleri, yerel halkla işbirliği yaparak toplumsal faydayı artırmalı, yerel ekonomiyi desteklemeli ve hizmete erişimde eşitliği sağlamalıdır. Illario vd. (2019), sağlık turizminin sürdürülebilir kalkınmaya katkısının ancak yerel topluluklarla işbirliği yapıldığında gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. Jackson ve Barber (2015) ise sağlık turizmi işletmelerinin toplumsal faydayı artırmaya yönelik politikaları

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

benimsemelerinin hem etik hem de ekonomik sürdürülebilirlik açısından zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sağlık turizmi işletmelerinin yerel halkla işbirliği yapması, yerel ekonomiyi desteklemesi ve hizmete erişimde eşitliği sağlaması gereklidir (Derrien, Cerveny & Wolf, 2019).

Sonuç olarak bu çalışma, sağlık turizminin sürdürülebilirlik, etik yönetim ve çevresel sorumluluk bağlamındaki rolünü vurgulamaktadır. Sağlık sektöründeki yeşil hastane uygulamaları, bu dönüşümde önemli bir işlev üstlenmektedir. Sürdürülebilir sağlık turizmi anlayışı, yalnızca bugünün değil, geleceğin toplumları için de yaşanabilir bir dünya inşa etmenin vazgeçilmez bir bileşenidir. Sağlık turizmi, çevresel, ekonomik ve etik sorumlulukları birleştirerek daha yeşil, adil ve sürdürülebilir bir sağlık hizmeti modeli sunma potansiyeline sahiptir. Diğer bir ifadeyle, sağlık turizmi ve sağlık hizmetlerinin geleceğinde çevresel sürdürülebilirlik, yalnızca bir tercih değil, kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu bağlamda, hem sağlık sektörünün hem de turizm endüstrisinin sürdürülebilirlik ilkelerini merkeze alarak stratejik planlar oluşturması, küresel sağlık ve çevre hedeflerine ulaşmada kritik rol oynayacaktır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunsa da sürdürülebilir sağlık turizmi, yeşil hastane uygulamaları ve etik sorumluluklar arasındaki ilişkiye dair önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Araştırma, literatür taramasına dayandığı için uygulamaya dönük vaka analizleri ve saha verileriyle desteklenmemiştir. Ayrıca, çoğunlukla gelişmiş ülke örneklerine odaklanılması, sonuçların tüm sağlık sistemlerine genellenmesini sınırlamaktadır. Bununla birlikte, bu sınırlılıklar, sürdürülebilirlik politikalarının sağlık sektöründe nasıl şekillendiğine dair farkındalık yaratma amacını gölgelememektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, farklı coğrafi ve sosyoekonomik bağlamlarda uygulamalı araştırmalarla bu alanı daha da derinleştirebilir.

KAYNAKÇA

Alkaabi, A., & Aljaradin, M. (2022). Green hospitals for the future of healthcare: A review. *Al-Kitab Journal for Pure Sciences*, 6(2), 31-45. https://doi.org/10.32441/kjps.06.02.p4

Bachinger, M., & Rau, H. (2019). Forest-Based Health Tourism as a Tool for Promoting Sustainability: A Stakeholder-Based Analysis of Supply-Side Factors in Tourism Product Development. In *International Dimensions of Sustainable Management: Latest Perspectives from Corporate Governance, Responsible Finance and CSR* (pp. 87-104). Cham: Springer International Publishing.

Borges de Oliveira, K., & de Oliveira, O. J. (2022). Making hospitals sustainable: towards greener, fairer and more prosperous services. *Sustainability*, 14(15), 9730. https://doi.org/10.3390/su14159730

Brambilla, A., Apel, J. M., Schmidt-Ross, I., Buffoli, M., & Capolongo, S. (2022). Testing of a multiple criteria assessment tool for healthcare facilities quality and sustainability: the case of German hospitals. Sustainability, 14(24), 16742. https://doi.org/10.3390/su142416742

Chen-Xu, J. (2022). Responsabilidade Ética na Sustentabilidade Ambiental dos Cuidados de Saúde. Em SciELO Preprints. https://doi.org/10.1590/SciELOPreprints.4691.

Chías, P., & Abad, T. (2017). Green hospitals, green healthcare. *International Journal of Energy Production and Management*, 2(2), 196-205. https://www.witpress.com/elibrary/EQ-volumes/2/2/1860

Choi, A. J. (2022, November 14). The environmental impact of healthcare. Pursuit. University of Melbourne. https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/the-environmental-impact-of-healthcare

Connell, J. (2013). Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification. *Tourism Management*, 34, 1-13. https://doi.org/10.1016/ j.tourman.2012.05.009

Crooks, V. A., Turner, L., Snyder, J., Johnston, R., & Kingsbury, P. (2011). Promoting medical tourism to India: Messages, images, and the marketing of international patient travel. *Social Science & Medicine, 72*(5), 726-732. https://doi.org/10.1016/ j.socscimed.2010.12.022

Darwazeh, D., Clarke, A., & Wilson, J. (2021). Framework for establishing a sustainable medical facility: a case study of medical tourism in Jordan. *World*, 2(3), 351-373. https://doi.org/10.3390/world2030022

Derrien, M. M., Cerveny, L. K., & Wolf, K. L. (2019). The human health dimensions of sustainable tourism. In *A research agenda for sustainable tourism* (pp. 140–158). Edward Elgar Publishing.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu [WCED]. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future (Transmitted to the General Assembly as an annex to document A/42/427 – Development and international co-operation: Environment). Oxford University Press. https://sustainabledevelopment.un.org/content/ documents/5987our-common-future.pdf

ElSafty, A. (2025). The concept of green hospitals and sustainable practices. Egyptian *Journal of Occupational Medicine, 49*(1), 117-123. https://dx.doi.org/10.21608/ejom.2024. 254652.1355

Garg, A. (2024). Green Hospitals. *In Handbook on hospital planning & designing: for medical administrators, architects, planners and students* (pp. 391-399). Singapore: Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-9001-6_44

Hall, C. M. (2011). Health and medical tourism: a kill or cure for global public health?. *Tourism Review*, 66(1-2), 4-15. https://doi.org/10.1108/16605371111127198

Han, H., & Hyun, S. S. (2015). Customer retention in the medical tourism industry: Impact of quality, satisfaction, trust, and price reasonableness. *Tourism Management*, 46, 20-29. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.06.003

Hoque, A., Clarke, A., & Huang, L. (2016). Lack of stakeholder influence on pollution prevention: A developing country perspective. *Organization & Environment, 29*(3), 367-385. https://doi.org/ 10.1177/1086026615623057

Illario, M., De Luca, V., Leonardini, L., Kucharczyk, M., Parent, A. S., Dantas, C., ... & Bousquet, J. (2019). Health tourism: an opportunity for sustainable development. *Translational Medicine@ UniSa*, *19*, 109–115. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6581494/

Jackson, L. A., & Barber, D. S. (2015). Ethical and sustainable healthcare tourism development: A primer. *Tourism and Hospitality Research, 15*(1), 19–26. https://doi.org/10.1177/1467358414553868

Lunt, N., Horsfall, D., & Hanefeld, J. (2016). Medical tourism: A snapshot of evidence on treatment abroad. *Maturitas,* 88, 37-44. https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2016.03.001

Pratt, B. (2022). Sustainable global health practice: An ethical imperative?. *Bioethics,* 36(8), 874-882. https://doi.org/10.1111/bioe.13071

Rahat, N., Sahni, S., & Nasim, S. (2024). Mapping sustainability practices in the healthcare sector: A systematic literature review and future research agenda. International *Journal of Consumer Studies*, 48(1). https://doi.org/10.1111/ijcs.12997

Schwab, R., Schiestl, L. J., & Hasenburg, A. (2025). Greening the future of healthcare: implementation of sustainability strategies in German hospitals and beyond—a review. *Frontiers in Public Health*, 13, 1–14. https://doi.org/10.3389/fpubh.2025. 1559132

Soares, A. L., Buttigieg, S. C., Bak, B., McFadden, S., Hughes, C., McClure, P., Couto, J. G., & Bravo, I. (2023). A review of the applicability of current green practices in healthcare facilities. International *Journal of Health Policy and Management*, 12, 1–15. https://doi.org/10.34172/ijhpm.2023.6947

Szromek, A. R., Puciato, D., Markiewicz-Patkowska, J. I., & Colmekcioglu, N. (2023). Health tourism enterprises and adaptation for sustainable development. International *Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(1), 1-25. https://doi.org/10.1108/ IJCHM-01-2022-0060

Tarkar, P. (2022). Role of green hospitals in sustainable construction: Benefits, rating systems and constraints. *Materials Today: Proceedings*, 60, 247-252. https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.12.511

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-7-6.2025.0027.
ISBN: 978-9952-8589-7–6

Tsekouropoulos, G., Vasileiou, A., Hoxha, G., Dimitriadis, A., & Zervas, I. (2024). Sustainable approaches to medical tourism: Strategies for Central Macedonia/Greece. *Sustainability, 16*(1), 121.

Whitmee, S., Green, R., Belesova, K., Hassan, S., Cuevas, S., Murage, P., ... & Haines, A. (2024). Pathways to a healthy net-zero future: report of the Lancet Pathfinder Commission. *The Lancet, 403*(10421), 67-110. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(23)02466-2